

КУЧАРАВАЕ ДРЭВА

Прысьвячаецца З. Бядулі

Буйна-радасна, сакавіта-музычна шумелі маладыя лісьці на Кучаравым дрэве. У гэтым шуме пераліваліся найдалікатнейшыя тоны тае песьні, якую можна было-б назваць песьняю аднаўленьня, бо была вясна, маладая, як пена разводзьдзя, прыгожая, бы сьвітаныне майскае раніцы, поўная сілы, радаснага парываньня і таго няяснага адчуваньня, што складае скарб і хараство моладасьці. А калі раніцою на вільготным лісьці гэтага дрэва спыняліся промені сонца, заляцеўшы сюды з недасяжных глыбінь, то яны разьвешвалі на іх многаструнную арфу. Па ёй прабягала дыханьне лёгкага-лёгкага ветрыку, і струны яе дрыгацелі так пяшчотна-квола, што і самае тонкае вуха не магло раслухаць іх дзівоснага звону. Можа гэта была нават і ня песьня зялёнага лісьця, а мары-лятункі Кучаравага дрэва, бо як правесьці граніцы між імі? І толькі тады, калі хвалі ветру, абуджаныя тымі-ж праменьнямі сонца, набягалі дужэй і мацней павявалі сваімі лёгкімі крыльямі над звонна-струннаю ар-

фаю, голас яе музыкі чуўся выразна. У гэтым голасе было жыццё пільных прастораў, шум пушчы, звон шырокіх лугоў, ціхае задуменьне рэчных за ток, гутарлівае імкненьне рачулак і рэчак, бо над усім-жа гэтым пралятаў чарадзей-ветрык і браў у свае празрыстыя хвалі ўсе гэтыя тоны і адбіваў іх на арфе. Самая-ж песьня зялёнага лісьця агортвалася ў нявыразна-прыгожыя чары адвечнай казкі зямлі, тае казкі, што ствараюць прырода і людзі. А ў гэтай казцы было вечна маладое каханьне з яго радасьцямі і неадлучным смуткам, смелае парываньне да вольнага жыцця і цікавейшы сьвет лёгкакрылай фантазіі, што ня ведае ніякіх граніц і снуецца ў недасяжных прасторах зямлі і неба.

Так шумелі маладыя лісьці на Кучаравым дрэве, так адбівалі яны песьні на парозе вясны.

Шэптам задаваленьня шушукаліся суседнія дрэвы і, адбіваючы тоны зялёнага лісьця на Кучаравым дрэве, неслі іх далей па лесе, аддавалі іх мурожнай траве на лузе, аксамітным руням хлебных засеваў на полі і вечна рухлівым хвалям рэк, а срэбраныя ніці тужлівага месяца пераносілі іх у прасторы маўклівага надзем'я.

Красавала вясна і дарыла шчодро вянкi, ясьню-сенькім золакам завівалася на ўсходзе, у бліскучай плыні купалася ў поўдзень, залатымі іскрамі залівала захад і распятала з сваіх цёмна-русых кос агністыя стужкі і разьвешвала іх на бязьмежных

нябесных прасторах... Красавала вясна і дарыла шчодро вянкi.

Ї шумела буйнае лiсьце на Кучаравым дрэве, годасна шумела зялёнае. А ў гэтым шуме чуліся рытмы жыцьця, сталыя повесьці аб тым, што тварылася навакола „пад родным небам“ „на зачарованых гонях“. Ї ціша і громы пакiдалі сьляды на струнах Кучаравага дрэва, і ў лепятаньні яго буйнога лiсьця чуўся iх голас. Ласкала iх ноч і разгортвала перад iмі і чары свае, і таемнасьць сваю, і тыя падзеі, што адбываліся пад полагам чорнага мроку.

Ї схадзiліся русалкі сюды чарадою, каб пасядзець на карэньнях Кучаравага дрэва і паслухаць шум зялёнага лiсьця. Ї лясун тут разьвешваў струны гусляў сваіх, каб пераняць песенныя чары зялёных лiстоў.

Гучна шумелі суседнія дрэвы, гуд задаваленьня бег ад вяршын да вяршын. Так разносіўся голас Кучаравага дрэва па лесе, так шумела буйнае лiсьце ў росквіт вясны.

Але не адным толькі гэтым жыло Кучаравае дрэва. Можа я ня зусім дакладна выкажу сутнасьць таго, што складала яго прыроду, калі скажу, што дваістым жыцьцём жыло яно тут.

Гайдаліся песьні яго на галiнках у лесе. Вечарамі і ў часе сьвiтаньня гэтым песьням уторыў славей, і ад звонкага дзiцячага сьмеху калыхаўся дрыжэў ручаёк, расплываючыся срэбрам па лесе і

слухаючы гэтыя песьні. А хто іх чуў, то казаў або думаў сабе: „Вось шчасьлівае дрэва! Эх, каб мне быць такім!“

Так гайдаліся песьні на галінках па лесе. Лес іх чуў, чула поле, і луг, і трава, і вада, і збожжа на полі, але ці ведаў хто аб думках Кучаравага дрэва?

А былі ў яго думкі, глыбока-затоеныя, для чужых вачэй і вушэй няпрыметныя і нячутныя. Часамі супакойваліся яны і нібы знікалі зусім, а часамі віхрыліся, бы мяцеліца ў полі, і балючы сьлед пакідалі дзесь там, у нутрох-глыбінях, а сукрыта жылі і жылі. Хто іх ведаў? Хто іх чуў? Ніхто. Адчувала іх толькі само Кучаравае дрэва да той вецер-лятун ведаў трохі пра іх. Ой, шмат чаго ведае ён! Не дарма-ж ён віхрыцца па сьвеце. Нават голас былінкі ня міне яго вуха.

Набяжыць гэты вар'ят-вецер, прыпадзе гарачаю шчакою да халоднага лісьця і пачне і пачне шалясьцець-шапацець аб тых дрэвах, што параскіданы, як і гэтае дрэва, па ўсіх ветрах зямлі. У гэтым шэпату неспакойнага ветру чуліся дакоры тых дрэваў і скарга іх на Кучаравае дрэва: для чаго і навошта яно так моцна зраслося з гэтым грунтам зямлі? І каму яно аддае гэты песенны дар? А для іх, для радні, дзе і быў заложан гэты дар, што дае? Адзін толькі водгук прыгожых песень, толькі водблеск агню, адны толькі іскрачкі з таго кастра, што гарыць для другіх.

Шуміць-шалясьціць неспакойны вецер, калыша буйнае лісьце. Многа гарчэчы ў гэтым шалясьценьні бяспрытульнага ветру.

Слухае Кучаравае дрэва, і постаць яго ахінаецца ў цень. І зашэпча яно ў адказ гэтым звадлівым, горкім дакорам:

— Ну, што-ж? так сталася. Я тут вырасла. Сокі гэтай зямлі, дзе ўрасьлі мае карэньні, пералісія ў сэрца маё і ў мысьлі мае, і гучаць яны ў песьнях маіх...

Эх, многа цяжкіх мінут перажыло Кучаравае дрэва!

У глыбі, дзесь у нутрах гэтай глыбі, ёсьць нікому нявідныя скрыжалі, а на гэтых скрыжальных запісаны мукі і боль, аб якіх часам ніхто ня ведае і не дагадаецца.

10-XI 1925 г.